

причинному зв'язку зі злочином, що розслідується; 2) недопущення вчинення злочину аналогічного тому, який вже вчинено іншими особами: це здійснюється, як правило, шляхом усунення причин та умов, що сприяли злочину; 3) профілактика «віртуальних злочинів», тобто таких, які можуть бути вчинені лише при наявності певних умов» [12, с. 82–83].

Список бібліографічних посилань: 1. Бэкон Ф. Новый Органон. М.: Директ-Медиа, 2006. 417 с. 2. Современная философия: словарь и хрестоматия. Ростов н/Д: Феникс, 1996. 511 с. 3. Самойлов В. Г. Некоторые аспекты оперативно-розыскной деятельности как процесса познания // Вопросы совершенствования оперативной работы органов внутренних дел. Омск: Омск. высш. шк. милиции МВД СССР, 1982. С. 14–15. 4. Дидоренко Э. А., Овчинский С. С. Оперативно-профилактическое наблюдение. Киев: МВД УССР, 1982. 96 с. 5. Козаченко И. П. Правовые и организационно-тактические основы оперативно-розыскной профилактики преступлений: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. М., 1992. 48 с. 6. Иванов П. И. Проблемы совершенствования оперативно-розыскной профилактики // Права человека и проблемы обеспечения законности. Н. Новгород: Высш. шк. МВД РФ, 1993. С. 45–49. 7. Басецкий И. И., Шиенок В. П. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел: учебник. Минск: Акад. МВД Республики Беларусь, 1994. 497 с. 8. Крылов О. П., Якушин В. А. О понятии оперативно-розыскной профилактики и некоторых социально-психологических аспектах вовлечения подростков в преступную и иную антиобщественную деятельность // Совершенствование организации и тактики оперативной работы органов внутренних дел. Омск: Омск. высш. шк. милиции МВД СССР, 1984. С. 132–133. 9. Оперативно-розыскная деятельность ОВД. Общая часть, разделы I–VII: учебник / В. М. Аتماжитов, О. Н. Апогонов, В. В. Баранов и др. М., 1990. 564 с. 10. Кондратьев Я. Ю. Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2004. 444 с. 11. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. Термины и определения: учеб. пособие. Киев: НИИ РИО КВШ МВД СССР, 1988. 312 с. 12. Сафронов С. О. Профілактична діяльність слідчого ОВС України. *Право України*. 2002. № 2. С. 82–86.

Одержано 08.10.2017

УДК 343.9

Леонід Леонідович КУРЯТА,

аспірант докторантури та аспірантури
Національної академії внутрішніх справ;

Анна Всеволодівна МИРОВСЬКА,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВ, УЧИНЕНИХ ПІД ПРИВОДОМ ПРОПОВІДУВАННЯ ВІРОВЧЕНЬ І ВИКОНАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОБРЯДІВ

Релігія, будучи одним з могутніх важелів управління громадською свідомістю і поведінкою, в силу свого впливу на умонастрій і почуття людей, володіє не тільки значним антикримінальним, але й криміногенним потенціалом.

Процес урізноманітнення української конфесійної карти розпочався у 90-х роках ХХ століття, у зв'язку із входженням України у світовий релігійний простір та послабленням дії державних регуляторів на різні сторони суспільного життя. Саме у цей період спостерігається поширення нових та нетрадиційних для країни релігійних течій і напрямків. Такі докорінні перетворення в сфері суспільних та соціально-економічних відносин стали передумовою істотних змін в структурі злочинності, а також сприяють збереженню тенденції до її зростання, що характеризується суттєвим розширенням меж та зміною якісних характеристик, які знаходять своє відображення у нових формах, видах та способах,

притаманних такому виду злочину як шахрайство, в тому числі і вчиненому під приводом проповідування віровчень та виконання релігійних обрядів.

Поява нових, сучасних видів шахрайства, що відрізняються нетрадиційними способами вчинення, зумовлює необхідність їх комплексного дослідження, з метою розроблення, за допомогою передових досягнень криміналістичної техніки і тактики, науково-методичних рекомендацій щодо оптимальної організації розслідування, що дозволить запропонувати ефективні прийоми боротьби з цією категорією злочинів та слугуватиме сучасним практичним інструментарієм для слідчого.

Значний внесок у дослідження теоретичних питань, пов'язаних з проблемами методики розслідування злочинів, зробили такі вчені-криміналісти як: Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, В. К. Весельський, В. Г. Гончаренко, А. В. Іщенко, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмичов, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, М. В. Салтевський, В. В. Тіщенко, В. Ю. Шепітько та ін. Безпосередньо проблематику розслідування шахрайства досліджено у наукових працях: А. І. Анапольської, А. Ф. Волобуєва, В. І. Гаєнка, О. Л. Мусієнка, Т. А. Пазинич, С. С. Чернявського та ін.

Разом з тим, методика розслідування шахрайства, вчиненого під приводом проповідування віровчень та виконання релігійних обрядів окремо не досліджувалась, актуальні проблеми, які виникають під час розслідування зазначеної категорії злочинів розглянуті фрагментарно та не в повному обсязі відповідають сучасним потребам слідчої судової практики.

Сучасний стан боротьби із шахрайствами, вчиненими під приводом проповідування віровчень та виконання релігійних обрядів потребує комплексного вивчення проблем, пов'язаних із формуванням криміналістичної характеристики та її основних елементів; визначенням часу та місця вчинення злочинів зазначеної категорії, характерних ознак особи злочинця та особи потерпілого, обставин, які підлягають встановленню та доказуванню на початковому етапі розслідування, типової слідчої картини, а також типових слідчих ситуацій та основних напрямів їх вирішення, для здійснення розробки науково обґрунтованої методики, яка дозволить систематизувати організаційні й тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій та форми використання спеціальних знань при розслідуванні зазначеної категорії злочинів.

Водночас, визначення основних елементів, які формують криміналістичну характеристику шахрайства, вчиненого під приводом проповідування віровчень та виконання релігійних обрядів, та їх ознак, встановлення кореляційних зв'язків між цими елементами, встановлення конкретного алгоритму дій слідчого при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій в залежності від слідчої ситуації, а також розробка концептуальних засад методики розслідування злочинів зазначеної категорії, сприятиме підвищенню ефективності боротьби із шахрайствами, вчиненими під приводом проповідування віровчень та виконання релігійних обрядів.

Список використаних джерел: 1. Біленчук П. Д. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. для студентів ВНЗ / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, Г. С. Семаков. – Київ : МАУП, 2007. – 510 с. 2. Білоус І. М. Особливості розслідування злочинних посягань, вчинених на ґрунті проповідування деструктивних ідеологій чи виконання релігійних обрядів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Білоус І. М. – Київ, 2010. – 18 с. 3. Іщенко А. В. Наукове забезпечення протидії злочинності / А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Я. Ю. Кондратьєв. – Київ, 2001. – 223 с. 4. Розслідування шахрайств, учинених способом фінансової піраміди : навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. Ю. Татаров, В. В. Черней, Р. Р. Кузьмін, С. М. Князєв, В. В. Юсупов, А. А. Вознюк ; за ред. В. В. Коваленка. – Київ : [б. в.], 2013. – 179 с.

Одержано 08.10.2017